

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

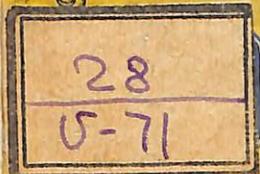
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԱՏՈՒԷՐ

ԲՐԻՍՏՈՍԻ

1002

Handwritten signature or initials at the top of the yellow page.

ՀԻՎՈՅՄԹ

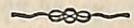
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

10054

28
5-71
4

ՊԱՏՈՒԷՐ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳՍԵ Դ. ՍՐԲԱԶԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Տ. Տ. ԵՍԱՅԵԱՅ ՍՐԲԱԶԱՆ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍՈՑ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՆԳՐԱՆԻԿ ՎԱՐԳԱՆԵԱՆԻ

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՕԼԻՍ

— 1871 —

113213

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՎՈՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՎՈՐ
ՍԵՆՏՐԱԼԻ ՎԵՐԿՆԵՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՎՈՐ
ՍԵՆՏՐԱԼԻ ՎԵՐԿՆԵՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՎՈՐ
ՍԵՆՏՐԱԼԻ ՎԵՐԿՆԵՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

2290
40

— 1781 —

Ա. 2 Գ

Սիրելի Ազգիս պատանեկաց համար՝
որոնք դեռ նոր մտած են ընթերցանու-
թեան և ուսման պարտեզը, շատ կը
բաղձայի գրաւոր խրատական տետրակ
մը սահմանել, որ պարունակէ ֆրիստո-
սի տեառն մերոյ պատուէրները. և պա-
տանիք կարգալով զայն, ֆրիստոսի սի-
րովը վառին, և իմանկութենէ սկսին
վերինը խորհիլ. ու քանի որ մեծնան,
բարի վարքով և առաքինի գործերով
զարդարուին, և իրենց ընտանեաց ու
Ազգին պարծանք ըլլան: Այս փոքրիկ
տետրակը այդ նպատակաւ շարադրել
ձեռնարկեցի, պարզ լեզուաւ, որ ամէ-
նուն դիւրահասկանայի ըլլայ: Կը խնդ-
րեմ որ բարեջան վարժապետները իրենց
ազգու խրատներովը աւելի ճոխացնեն
զայս յօդուտ հայ պատանեկաց:

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԳՐԻՄՆՈՒՊՈՒՍՈՒՆ

Հ. Չորրորդ օրը ի՞նչ ստեղծեց .

Պ. Չորրորդ օրը՝ արևն ու լուսինը և բոլոր աստղերը հաստատեց երկինքը, որ ցորակ ու գիշեր երկիրս լուսաւորեն, այլ և ժամանակ՝ օր՝ տարի և անոր չորս եղանակները որոշեն :

Հ. Հինգերորդ օրը ի՞նչ ստեղծեց .

Պ. Հինգերորդ օրը՝ ձկներն ու թռչուններն ստեղծեց, և օրհնեց զանոնք որ անձին ու շատնան ջուրին և օդին մէջ :

Հ. Վեցերորդ օրը ի՞նչ ստեղծեց .

Պ. Վեցերորդ օրը ամէն կերպ չարքատանիներ և անասուններ ստեղծեց . ամենէն ետքն ալ մարդը ստեղծեց իր պատկերին նման, և անունը Ադամ դրաւ :

Հ. Եօթներորդ օրը ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Եօթներորդ օրը դադարեցաւ իր ամէն գործերէն, և օրհնեց այն օրը, և ուղեց որ իրեն համար սուրբ պահուի :

Հ. Աստուած այս աշխարհս՝ և այսքան բարութիւնները որի՞ համար ստեղծեց .

Պ. Մեզի համար ստեղծեց, որ անոր ասում պարդեները վայելենք ու զինքը փառաւորենք :

Հ. Մարդկային բնութիւնը որի՞ համար ստեղծեց .

Պ. Մարդկային բնութիւնը միայն իրեն փառաբանել ստեղծեց, որ քանի կենդանի եմք՝ բարի և առաքինի վարքով և կատարեալ աստուածապաշտութեամբ զարդանամք . և այս կեանքէն յետոյ սուրբ արքայութեան փառացր համիմք, որ կարծած հրեշտակներուն տեղը յիցանենք, և իւր ամենօրհնեալ անունը փառաւորեմք յաւիտեան :

Հ. Այս դասալից աշխարհը ինչու եկեր եմք . և ի՞նչ բնութեմք :

Պ. Մեր սկզբնական մեղացր համար, որս արամութեան աշխարհը վախաւեր եմք, վասն զի անմեղութեան վիճակի մէջ եղած ժամանակնս, զուտրճալի պարտեղի մէջ էինք . բայց երբ մեղանշեցինք՝ այն անուհական բնակարանէն դրկուեցանք . վասնորայ հարկէ որ ամէն կերպ նեղութիւնները համբերութեամբ կրեմք . Աստուծոյ պատախրանքը սիրով կատարեմք, մեր հոգին՝ մարմինը՝ սիրար՝ մեղքէն հեռու պահեմք, որ Քրիստոսի չարչարանաց միջնորդութեամբ յաւիտեանական փառացր համիմք :

Հ. Մնանկ էնէ այս աշխարհին վաճ
յել չութեանը համար չենք ստեղծուած :

Պ. Այո, սիրելի, չըլլայ որ քու սէրդ
բոլորովին այս անցաւ որ աշխարհին տաս,
և անոր սուտ վայելչութեանը խարտիս,
ինչու որ կամ ուշ կամ շուտ օր մը քու
կեանքդ պիտի հատնի, և այս աշխարհին
մէջ ունեցածներէդ և բոլոր սիրական
ներէդ պիտի զատուիս, և ինչպէս մերկ
եկար աշխարհ, անանկ ալ մերկ պիտի
ելլես աշխարհէս. ուրեմն ջանք ըրէ՛,
սիրելի, որ աստուածային սիրովը վա
ռիս և ֆրիստոսի հետ երկնային կեան
քը վայելես :

Հ. Քանի՞ թշնամի ունինք, որ երկ
նից հողևոր փառքերէն կը զրկեն զմեզ :

Պ. Երեք թշնամի ունինք, մէկը մեր
մարմնոյն չար կիրքերը. երկրորդ՝ աշ
խարհիս երևելի փառքերը, մեծու
թիւնները. երրորդ՝ չար սատանայն : Ա
հա այս երեք թշնամին միշտ կը ջանան
որ մնա ի հողևոր փառաց զրկեն, մե
զի միշտ սխալեցնել կ'աշխատին, երբ որ
մեր սէրը բոլորովին ասոնց ձեռքը ասնք :
Ասոր համար պէտք է որ մենք ասոնց
յաղթենք, և հողևոր բաղձանքնիս և

եռանդնիս սրտերնուս մէջը բորբոքե
լով՝ մարմնաւոր մեղանչական կիրքերը
զսպենք, որ Աստուծոյ սիրելի ըլլանք
և չուսեղէն պսակ տունենք : Վասն զի
Պօղոս առաքեալը կը քարոզէ « Մարմին
ցանկաց հակառակ հոգւոյ՝ և հոգի ցան
կաց հակառակ մարմնոյ . Գաղ. Ե. 17 » :
Եւ իւր սէրը բոլորովին աշխարհիս տը
ւող մարդոց սես ինչ կ'ընէ Յակորոս
« Շնացողներ, չէ՛ք գիտեր որ աշխար
հիս սէրը Աստուծոյ թշնամի թիւն է, ին
չու որ ով որ աշխարհս սիրել ուզէ՝ իր
անձը Աստուծոյ թշնամի կ'ընէ . Յակ.
կաթ . Գ. 4 » : Չար սատանային թըշ
նամի թեանը համար Պետրոս կը քարո
զէ « Արթուն կացէ՛ք, հսկումըրէ՛ք, ին
չու որ ձեր թշնամի սատանան առիւծի
պէս կը պօսայ կը վնասէ, կը նայի թէ
ո՞վ պիտի կլլէ : Ա. Պետ . Բ. 8 » :

Հ. Այս երեք գլխաւոր թշնամեաց
ինչ կերպով յաղթելու է :

Պ. Նախ Աստուծմէ շնորհ պիտի խընդ
բես, որ քեզի զօրացունէ : Երկրորդ՝ Ե
թէ մարմնոյդ յաղթել կ'ուզես՝ անոր ա
մէն կամքը մի՛ կատարեր, և քու սրտիդ
փափաքը Աստուծոյ վրայ շատցուր : Եր

րորդ՝ աշխարհիս յաղթեւել կ'ուզես՝ քո
 սրտիդ փափաքը՝ սէրը չ'երկնային փառ-
 քերուն տուր, անցաւոր բաներու վրայ
 մէր մի՛ ունենար, միշտ վերինը խորհէ՝
 և աշխարհիս մէջը՝ սրչափ փառաց մե-
 ծութեան հասնիս՝ իմարհ եղիլը. հո-
 դեւորը մտքիդ մի՛ հաներ. ինչպէս որ
 սուրբ Գիրքը կ'ըսէ. «Սրչափ մեծու-
 թեան հասնիս՝ անձդ խոնարհութեան
 մէջ պահէ, որ Աստուծմէ շնորհ գրա-
 նեն. Առակ. ԺԶ. 4.» : Չորսորդ՝ օա-
 տանային եթէ յաղթեւել կ'ուզես՝ ազօթ-
 քով ու խոնարհութեամբ կը յաղթես :

Հ. Ճշմարիտե կատարեալ աստուած-
 սիրութիւնը ս'ընէ, և ինչ բանով կ'ըլ-
 լայ :

Պ. Երկու բանով կ'ըլլայ. առաջին՝
 Աստուծոյ պատուիրանները կատարելով
 երկրորդ՝ ընկերը անձին պէս սիրելով.
 այսպէս կը պատուիրէ Քրիստոս :

Հ. Երկու քէնալ վկայութիւն կ'ուզեմ :

Պ. Ահա՛ Յովհաննէս աւետարանիչը
 ԺԴ. ԳԼ. 21 համարը այսպէս գրած է,
 որ Քրիստոս կը պատուիրէ. «Ո՛վ որ իմ
 պատուիրաններս կը պահէ, այն է որ կը
 սիրէ զիս. Ո՛վ որ զիս կը սիրէ՝ ես ալ

զայն կը սիրեմ, և իմ՝ աւետութեանս առ-
 ժանի կ'ընեմ.» : Դարձեալ 32 համա-
 րը կը պատուիրէ Քրիստոս. «Ո՛վ որ
 զիս կը սիրէ՝ իմ խօսքս թող պահէ, իմ՝
 երկնաւոր հայրս ալ զայն կը սիրէ, որ
 անոր պիտի դանք ու սրտին մէջ բնա-
 կինք.» :

Հ. Երկրորդին վկայութիւնն ալ խօ-
 սէ :

Պ. Ահա՛ սուրբ Յովհաննէս աւետա-
 րանիչը կը պատուիրէ. «Ո՛վ որ կ'ըսէ
 զԱստուած կը սիրեմ և իւր ընկերը կ'ա-
 նարդէ սուս է. վասն զի ան որ եղ-
 քայրը կը աննէ ու չի սիրէր, զԱստ-
 ուած որ չի տեսներ՝ ինչպէս կ'ընայ սի-
 րել. Յով. Ա. կաթ. Գ. 20.» : Եւ այս-
 պէս՝ պատուէր ունիմք ի Քրիստոսէ.
 «Ո՛վ որ զԱստուած կը սիրէ՝ իւր եղբայ-
 րն ալ պիտի սիրէ.» : Երջանիկ Պօղոսն
 ալ այսպէս կը պատուիրէ. «Աստուծոյ
 նմանող եղիք սիրելի զաւակի պէս. և
 միմեանց հետ սերով եղիք. ինչպէս որ
 Քրիստոս մեզի սիրեց, և իւր անձը մե-
 զի համար Պատարագ ըրաւ. Եփես. Ե.
 1.» :

Հ. Քրիստոս Ս. Աւետարանին մէջ յա-

առկ նոր պատուէր մը ունի՞ որ ամէն
քրիստոնեայ պարտաւոր են կատարելու :

Պ. Ա. յո՛, « Նոր պատուէր մը կուտամ՝
ձեզի՛, կրսէ Ֆրիստուս, որ մէկզմէկ սի-
րէ՛ք. ինչպէս որ ես ալ ձեզ սիրեցի՛ ա-
նանկ ալ գուք զիրար պիտի սիրէք .
Յով. ԺԳ. 34 » : « Մանաւանդ ձեր ին-
ծի աշակերտող, ինծի հաւատացող ըլ-
լալնիդ ամէնը ապով պիտի ճանչնան .
երբ որ զիրար սիրէք . Նոյն. 35. հա-
մար » : Ուրեմն ինչպէս որ քրիստոնէին
արտաքին նշանը երեսը խաչակնքէն է,
այսպէս ալ ներքին նշանը եղբայրսիրու-
թիւնն է, աոյն նշանը չունեցողը ճշմա-
րիտ քրիստոնեայ չէ :

Հ. Ճշմարիտ եղբայրսիրութեան նը-
շանները որո՞նք են :

Պ. Մըբաղան Պօղոս առաքեալը գե-
ղեցիկ բացատրել է Ա. կոր. ԺԳ. 4 հա-
մարէն մինչև 8 համարը : « Կատարեալ
սէր սենեցողը ամէն բանին կը համբե-
րէ, ամէնուն հետ անուշ կը վարուի, մե-
կուն նախանձութիւն չընէր. փառասի-
րութիւն՝ հպարտութիւն չունի. մէկուն
հետ չը խռովիր. մէկուն չար չուզեր .
մինակ իրեն բարութիւնը՝ իւր օգուտը

չի խնդրեր. հապա ընկերին ալ բարի կը
խնդրէ, և միշտ օգնել կը ջանայ. սէր
ունեցողը մէկուն անիրաւութիւն չար
մը պատահի նէ, չի տրտխանար. հա-
պա՛ ուր որ ճշմարտութիւն՝ ուղղու-
թիւն, բարեգործութիւն տեսնայ՝ ու-
րախութեամբ կը շրջուի. ընկերին պա-
կասութեանը սխալանալը կը համբերէ,
և կտրեացը չափ ծածկել կայխաատի. ին-
քըն և ընկերն ամէն բարիքները ընդու-
նելու յոյս ունի, և միշտ կը խնդրէ Աս-
տուծմէ » : Ահա հոգուով սրբով յայտ-
նուած եղբայրսիրութեան պարագայնե-
րուն գլխավորները ասոնք են :

Հ. Մարդ մը մեզի թշնամութիւն կամ
ինչ և իցէ հակառակ բան մը ընէ նէ ա-
նոր փոխարէնը ի՞նչ ընել պէտք է :

Պ. Անոր բրած թշնամութեանը փո-
խարէն բարեգործութիւն ընելու է, որ
գու Ֆրիստուսի պատուէրը կատարելով
մեծ բարեգործութիւն ըրած կլլլաւ՝ և
թշնամիդ ալ պատիժը կաւերցունես
ինչպէս որ Պօղոս կը պատուիրէ « Եթե
թշնամիդ անօթի է՝ հսց ան՛ւր անոր
եթէ ծարաւ է՝ ջուր, այս ընելով կրա-
կի կայծեր կը լեցանես անոր դիտուն

վրայ • որուն փոխարէնը Աստուծմէ բա-
րութիւն կառնես • Հռով • ԺԲ • 20 • : Այս
է քրիստոնէին իր թշնամին յաղթելու
կանոնը • ինչպէս որ Քրիստոս մեր տէրը
այսպէս ըրաւ • և մեզ ի ալ այսպէս պատ-
ուիրեց • Մատթ • Ե • 44 :

Հ • Ընկերին բարկացող՝ անարդ խօս-
քեր զրուցող մարդուն ի՞նչ կը պատ-
ուիրէ ֆրիստոս :

Պ • Ո՛վ որ իր եղբորը զուր տեղը բար-
կանայ և նախատական խօսքեր խօսի •
պարտական ըլլայ • կըսէ • դատաստա-
նին ու դժօխքին կրակին • Մատ • Ե • 22 •
Հապա անոնք՝ որ դժօխային բերանով
սարսափելի հայհոյութիւններ ընեն նէ՝
անոնց գլուխը ի՞նչ պիտի գոյ թո՛ղ ի-
րենք մտմտան • որ ֆրիստոսի պատուէ-
րին դէմ գործքին՝ պատասխան պիտի
տան :

Հ • Քանի՞ մեղք կայ որոնց Աստուած
թողութիւն չի տար :

Պ • Երկու • մէկմը Հոգւոյն սրբոյ հայ-
հոյութիւնը՝ ինչպէս որ Մատթ • ԺԲ • 31 •
մէյ մ՛ալ մեզի դէմ յանցանք մը ընողը •
եբբ որ մեզի մեղայ բռէ ու անոր յան-
ցանքին սրտանց թողութիւն չտանք •

Աստուծմէ թողութիւն չենք կրնար գրա-
նել • Մատ • ԺԸ • Գլ • 23 համարէն մինչև
35 համարը • Վասն զի երբ մեզի յանցա-
ւոր դանտալներուն յանցանքին թողու-
թիւն չտանք • ամէն անգամ տէրունա-
կան աղօթքն ըսելուս • զԱստուած խա-
բած կըլլանք • այս խօսքովը « Եւ թո՛ղ
մեզ զպարտիս մեր սրպէս և մեք թո-
զումք մերոց պարտաստանաց » • որ ըսել
է մեր մեղացը թողութիւն տա՛ւր • ինչ-
պէս որ մենք ալ մեր յանցաւորներուն
թողութիւն կուտամք • Վասնորոյ Քր-
իստոս մեզի այս աղօթքը սփբեցունե-
լէն յետոյ • կը պատուիրէ թէ՛ երբ դուք
մարդկան յանցանքը չթողուք՝ ձեր երկ-
նաւոր հայրն ալ ձեր յանցանքը չթողուր •
Մատթ • 2 • 15 • Մարկ • ԺԱ • 25 •

Հ • Հոգւոյն սրբոյ գէ՛մ հայհոյութիւ-
նըն ի՞նչ է :

Պ • Հոգւոյն սրբոյ զօրութեամբ եղած
բանին չհաւատալ • սուտ հանել • երկ-
բորդ՝ ճշմարտութիւնը գիտնալ՝ չար
նախանձով տակ • երբորդ՝ Աստուծոյ
զօրութեամբը եղած հրաշքը՝ ուստանա-
լին գալ • ինչպէս որ չար նախանձով լրց-
ուած փարիսեցիները ֆրիստոսի սքան-
չ

չելի հրաշքները տեսան նէ • Բեհեղզե՛ծ բուղայ՝ այսինքն ստատանային իշխանու • Թեամբը • կրնէ ըսին : Մատ • ԺԲ • 24 :

Հ. Քրիստոս Ս. Աւետարանին մէջը կը պատուիրէ որ՝ եթէ աչքդ կամ ձեռքդ քեզ դայթակղեցունէ , այսինքն մեղաց պատճառ ըլլան՝ փրցուր անի , ինչու որ աղէկ է քեզի մէկ անդամդ կորսուի , քան թէ ամէն մարմինդ դժոխքը երթայ : Այս բանը ի՛նչպէս կրնայ ընել մարդս : Մատ • Ե • 29 :

Պ. Այս դուրցելով Քրիստոս մեզի բարեկամաբար խմայունել կուզէ , սիրելի , թէ ի՛նչպէս անտանելի սաստիկ է դժոխքին տանջանքը ու ցաւը • ուստի ըսել կուզէ թէ՛ աչքդ հանելու կամ ձեռքդ կտրելու ցաւը շատ լիջ է դժուարին ցաւերէն : Ահա՛ այս խօսքը մտքերնիս բերելով , որ զգայարանքով մեղանշելու կամք ընեմք նէ՛ պէտք է որ նոյն կամքը մեզնէ փրցունենք մէկզի ձը քերք : Մատթ • Ե • 29 :

Հ. Մարդս սովորութիւն ըրած մեղքերը ի՛նչ կերպով կրնայ թողուլ :

Պ. Ամէն սովորութիւն եղած բանը շուտով վերջ ընելը դժուար է • բայց կա-

տարեայ սրտիւ Աստուծոյ դառնաս՝ Աստուծմէ օգնութիւն կառնես , մանաւանդ մահուան օրդ՝ դատատանին օրը , երկնային անմահական փառքը , դժուարային սուկալի տանջանքը շատ ժամանակ միտքդ բերես նէ՛ շուտով քու կամքդ նոյն չար սովորութիւններէն հեռացունելու կարող կըլլաս շնորհքն Քրիստոսի • ինչպէս որ սուրբ զիրքը կը պատուիրէ • որդեակ վախճանդ մտքէդ մի հաներ որ մեղքէն ազատ մնաս : • Ժող • Է • 40 :

Հ. Քրիստոս ո՛ր ծառան շատ կը սիրէ՛ և անոր սրտին մէջ կը բնակի :

Պ. Ո՛վ որ հեզ և խոնարհ է և որուն սիրաբ մաքուր է նէ՛ անոր սիրաբ կը բնակի , և հոն հանդիստ կըլլայ • ինչպէս որ ինքը ըսեր է • « Ես ո՛ւր կը հանդըտանամ , ուրիշ տեղ չէ՛ մանաւանդ հեզերուն ու խոնարհներուն մէջ • Եսայ • 42 • 2 » : Եւ Քրիստոս իր անձը մեզի օրինակ կուտայ այսպէս պատուիրելով • ինձմէ սովրեցէ՛ք , նայեցէ՛ք , ի՛նչպէս հեզ ու խոնարհ եմ : Մատ • ԺԱ • 29 » : « Եւ ասկէ աւելի խոնարհութիւն չըլլար որ՝ տէրը ծառային ոտքը լուանայ : Ծով • ԺԳ • 5 » :

Հ. Աստուծոյ երեսէն ինկած ատերի ծառան ո՞րն է :

Պ. Հպարտ ամբարտաւան մարդն է, զոր ամենեւին Աստուած չի սիրէր. և միշտ անոնց հակառակ է, ինչպէս որ Ս. Գիրքը կըսէ « ակըր ամբարտաւաններուն հակառակ է, իր չնորհքը խոնարհներուն կուտայ : Առակ . Գ. 34 » :

Ուրեմն շատ սոսկալու ու վախմալու է հպարտութեան ավաէն. վասն զի Աստուած մարդուս հակառակ ըլլայ նէ, ուրիշ ո՞րքիէ օգնութիւն պիտի դասնէ :

Հ. Խոնարհութիւնը ինչո՞վ կըլլայ և ի՞նչ նշան ունի :

Պ. Խոնարհութիւնը մասնաւոր նշաններ շատ ունի. բայց գլխաւորապէս այս երկու բանով կըլլայ : Նախ՝ թէ որ մէկը քու ըրած բարի գործերդ կամ ինչ և ինչէ քաջութիւնդ պատմելով քեզի դու վէ նէ, քու անձդ նոյն դովութեանը անարժան համարելով մի հպարտանար մասածելով որ փառքը դո՞վութիւնը Աստուծոյ կը վայլէ : Վասն զի՝ ի՞նչ որ ունինք Աստուծակ առ երեսնք, և ի՞նչ բարեգործութիւն որ բնենք՝ պիտի ըստնք թէ Աստուծոյ սնայխան ծառան եմք :

մեզի պարտք եղածը ըրինք : Այսպէս կը պատուիրէ Քրիստոս . Դուկ . ԺԷ . 10 :

Հ. Երկրորդ նշանը ի՞նչ է :

Պ. Խոնարհութեան երկրորդ նշանն այս է . մէկը յանցանքդ երեոխդ տալով քեզ նախատէ նէ՝ քու զգաստութեանդ համար ըլլալը դիտնալով՝ ամենեւին պիտի չբարկանաս : Ահա՛ այս երկու նշանը ունեցողն է ճշմարիտ խոնարհը . այսպիսի խոնարհներուն վրայ երանութիւն կուտայ Քրիստոս . Մատ . Ե . 5 . որսնք երկինքը բարձրացունել կը խոստանայ : Մատ . ԺԸ . 4 . ԻԳ . 12 :

Հ. Հպարտ մարդը ի՞նչ նշան ունի :

Պ. Այս երկու նշանը ունի . Նախ կուգէ որ ինքը ամենէն բարձր երեւայ, ուրիշը կանարդէ, իր անձը կը դովէ և կը բարձրացունէ : Երկրորդ զինքը զգաստացունելու համար՝ իր յանցանքը երեւին ատս նէ՝ սատարիկ կը բարկանայ, ու քեզի հետ կը խռովի . ո՛չ խրատ մտիկ կընէ՝ ո՛չ պատուէր, և ո՛չ մէկուն կը հրեազանդի . չի մտածեր որ սատանան յառաջ հրեշտակ էր՝ հպարտութեան պատճառաւ երկինքէն վար ինկաւ՝ դժոխստիւն եղաւ . ինքն ալ այնպէս պիտի ըլ-

չայ՝ երբ որ Քրիստոսի պատուէրին չի հընազանդի : Աուկ . Ժ . 48 :

Հ. Քրիստոսն Ս. Աւետարանին մէջը կը պատմէ թէ լոյն ճամբայէն դացոյր կուրուսաը կերթայ . նեղ ճամբայէն դացոյր փրկութիւն կը գտնէ . ի՛նչպէս ճամբայ են ատնք , և ի՛նչ քսել կուզէ Քրիստոս :

Պ. Լայն ճամբան այն է որ մարդ մը Քրիստոսի օրինաց և պատարանաց չհնազանդելով , իր կամքը իր բողձանքը կը պաշտէ . և ամէն կողմանէ իր մարմինը հանդիսա ընելու ջանք կընէ . և իւր սէրը բոլորովին աշխարհին կուտայ . նեղ ճամբան այն է՝ որ մարդս Աստուծոյ պատարանքը սիրով կատարելու ջանք կընէ : և ամէն կողմանէ իր մարմինը կը նեղէ՝ և հող եւս աշխատութիւններով և շատ տեսակ բարեգործութիւններով իր հոգին կը զորդարէ : Մատ . Է . 13 :

Հ. Քրիստոսի ետեէն ելթալու ինչով արժանի կըլանք :

Պ. Խաչով , որ ըսել է չարչարանքով . ինչպէս որ Քրիստոս ինքը կը պատարանէ Մատ . Ժ . 38 : Ա՛յ որ իր խաչը չտանէ և իմ ետեէս չգայնէ՝ ինձի արժանի չէ :

Ուրեմն ամէն մարդ՝ իր չարչարանաց նեղութեան խաչը սիրով և համբերութեամբ պիտի տանի որ Քրիստոսի արժանի ըլլայ . և այս բարոյական խաչը այս չորս առաքինութեամբը կը կազմուի . սիրով՝ խոնարհութեամբ՝ համբերութեամբ՝ ներողութեամբ :

Հ. Ս. Պատարագը ի՛նչ խորհուրդ ունի և ո՛վ սորվեցուց մեզի :

Պ. Ս. Պատարագը Քրիստոսի խաչին վերայ իւր սուրբ հոգին աւանդելու խորհուրդը ունի , և Քրիստոս ինքը սորվեցուց իւր սիրելի առաքեալներուն Աթոն վերնատանը մէջ : Մատ . ԻԶ . 26 : Եւ հըրաման ըրաւ որ նոյն խորհուրդը միշտ կատարեն . ուստի իրենք ալ ամէն օր կը կատարէին : Դործ . Բ . 42 . 46 : Որոյ օրինակաւ և Քրիստոսի պատուէրովը ամէն քրիստոնէից ազգք այս սուրբ խորհուրդը միշտ կատարելու պարտաւոր են մինչեւ ի գալուստ Քրիստոսի : Ա . Կոր . ԺԱ . 26 :

220

Հ. Քրիստոսի մարմինը և արիւնը արժանաւորութեամբ ճաշակողը ի՛նչ փառք կառնէ Աստուծմէ :

9. Յաւիտենական փառքին արժանի կ'ըլլայ . և Քրիստոս տէրը իր սիրաբ կը բնակի . որով Քրիստոսի հետ կը միանայ . ինչպէս որ ինքը ըսեր է . Յով . 2 . 55 . « Ո՛վ որ իմ մարմինս կը ճաշակէ՝ և իմ արիւնս կըմպէ՝ յաւիտենական կեանք կունենայ , ես ալ դատաստանին օրը յաբուծիւն պիտի տամ անոր » . 57 համարը դարձեալ կըսէ . « որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ , յիս բնակեցոյի և ես ի նմա » , Եւ արժանաւոր հաղորդութեամբ աստուածային սէրը սրտերնուս մէջ կը բորբոքի , վնասակար չար կիրքերը կը ջնջին , հոգեւոր բաղձանքնիս կը շատնայ , և այլ բազում բարութիւն կըստանամք շնորհօքն Քրիստոսի :

Հ. Քրիստոսի մարմինը անարժանութեամբ ճաշակողը ի՞նչ պատիժ կառնէ Աստուծմէ :

9. Ատոր համար տրուելիք սոսկալի պատիժները բացայայտ գրած է Պօղոս . Ա . կոր . ԺԱ . 27 . և կը պատուիրէ այսպէս . « Այսուհետեւ ո՛վ որ Քրիստոսի մարմինը անարժանութեամբ ճաշակէ , և սուրբ արիւնը անարժանութեամբ ըմպէ , պարտաւոր է Քրիստոսի մարմնոյ և

տրեան » : Դարձեալ 29 համարը կը պատուիրէ . « Ո՛վ որ անարժանութեամբ ճաշակէ՝ իր անձին դատաստանը կը ճաշակէ » : Ըսել կամի թէ դատաստանին օրը պարտական կըլլայ Քրիստոսի : Եւ « այս բանին համար շատ հիւանդութիւններ ցաւեր պատահած են ձեզի և շատերն ալ ձեր մէջէն մեռած են » կըսէ նոյն . 30 : Ուրեմն մեծ զգուշութիւն ու պատրաստութիւն ունեցիր սիրելիս . տահի՛ երկիւղիւ՛ սաղմոսերդութեամբ՝ աղօթիւք՝ և շատ բարեգործութեամբ՝ քու սիրտդ մաքրէ՛ զարդարէ՛ . որ այս առաքելոյն ըսած պատիժներէն ազատ մնաս , և Ս . Հաղորդութեան արժանաւոր կերպով մերձենաս :

Հ. Ս . Հաղորդութիւնը արժանաւորութեամբ ճաշակելու ի՞նչ պատրաստութիւն պէտք է :

9. Նախ ունենալու եմք կատարեալ հաւատք , երկիւղածութիւն , մաքրութիւն սրտի : Երկրորդ քահանային պատուիրած ապաշխարանքը սիրով կատարելու եմք , և Ս . Հաղորդութեան մերձենալու ժամանակնիս՝ այնպէս փափաքով և ջերմեռանդութեամբ պիտի մեր-

ձենանք, որ սրտերնուս փափաքէն աչքերնէս արցունք թափի, այսպէս մտածելով որ այսօր երկնի և երկրի ստեղծող Տէր Յիսուսը իմ սիրտս պիտի իջնայ, ևս ալ անոր հետ պիտի միաւորիմ. ինչու որ նոյն հաղորդութիւնը հաց և գինի կերեայ, բայց Գրիստոսի խօսքովը կատարեալ կը հաւատամք թէ՛ իւր ճշմարիտ մարմինն և արիւնն է: Երբորդ՝ եթէ մէկուն հետ խօսվութիւն մը ունիա՝ կամ մէկը քեզի հետ խօսվութիւն մը ունի, հեար պիտի հաշտուիս. ահա այս է արժանաւորութեամբ հաղորդուելու կերպը: Մատ. Ե. 23:

Հ. Ս. Հաղորդութիւնը ճաշակելէն յետոյ ի՞նչ ընելու է:

Պ. Այնուհետև պէտք է որ Աստուծոյ մեծապէս գոհութիւն և փառաբանութիւն տաս՝ որ քեզի արժանի ըրտա իւր Ս. Հաղորդութեան: Մեծ ուրախութիւն պիտի ունենաս՝ որ Աստուած քեզի հետ միաւորեր է. մանաւանդ՝ մեծ երկխոյզ պիտի ունենաս զգուշութիւն ընելով, չըլլայ որ կրկին ծանր մեղանչելով գու Աստուծմէ հեռանաս՝ Աստուած ալ քեզմէ. ինչու որ մեզ յԱս-

տուծմէ զատողը միայն մեղքն է. ինչպէս որ Եսայի մարդարէն կը քարոզէ. «Այլ մեղք ձեր որոշեն ի մէջ ձեր՝ և ի մէջ Աստուծոյ: Եսայ. ԾԹ. 2:

Հ. Քրիստոս լերանը վրայ քարոզութիւն տուած ժամանակը, քանի՛ կերպ երանութիւն տուաւ մարդկան:

Պ. Ութը կերպ երանութիւն տուաւ: Երանի՛, ըսաւ, հոգւով աղքատ եղողներուն՝ ինչու որ անոնց է երկինքին արքայութիւնը: Երանի՛ սգաւորներուն՝ ինչու որ անոնք պիտի մխիթարուին: Երանի՛ խոնարհներուն՝ որ անոնք հանգիստ պիտի վայելեն երկիրը: Երանի՛ որ անօթի ու ծարաւ են արդարութեան համար՝ որ անոնք պիտի կշտանան: Երանի՛ ողորմածներուն՝ որ անոնք ողորմութիւն պիտի գտնեն: Երանի՛ անոնց որ սրտով սուրբ են՝ որ անոնք Աստուած պիտի տեսնեն: Երանի՛ խաղաղութիւն ընողներուն՝ որ անոնք որդի Աստուծոյ պիտի կոչուին: Երանի՛ որ հալածուած են արդարութեան համար՝ որ անոնց է երկինքին արքայութիւնը: Մատ. Ե. 3:

Հ. Հոգւով աղքատ ըլլալը ի՞նչ է:
 Պ. Հոգւով աղքատ ըլլալը այն է՝

որ մարդս աշխարհիս մէջ ունեցած բարիքները՝ և բոլոր փառքը՝ մեծութիւնը՝ ընդունայն ըլլալը քաջ ճանաչելով՝ իւր սէրը՝ յոյսը՝ առ Աստուած և առ երկնայինս կուտայ . և այնպէս խոնարհութիւն կունենայ որ ո՛չ կը բարձրամտի և ո՛չ կը հպարտանայ . Պօղոս առաքելոյն պատուիրանայը հնազանդելով, ինչպէս որ Տիմոթէոսին կը պատուիրէ . « Մեծատուններուն պատուէր տուր, կըսէ, չըլլայ որ հպարտանան, և սնոտի մեծութեան վրայ յոյս չդնեն, այլ միայն Աստուծոյ . առատաձեռն ըլլան, բարի գործերով մեծնան, որ ճշմարիտ կեանքը ձեռք բերելու կարող ըլլան » : Տիմ. 2. 17. 18. 19 : Այսպէս էին Աբրահամ՝ Յոբ՝ և Տոբիթ :

Հ. Սգաւոր ըլլալը ի՞նչ է :

Պ. Սգաւոր ըլլալը այն է, որ մարդս միշտ իւր անձը մեղաւոր ճանչնալով՝ մեղքերուն վրայ զգուշելով կը տրամի : Դարձեալ աշխարհիս սնոտի ուրախութեանը չի փափաքիր՝ որ երկնային անմահական ուրախութեան արժանանայ . ինչպէս որ կը պատուիրէ Պօղոս . « Լաւ գիտենք որ աս մեր երկրաւոր շինուած

տաճարը պիտի քակուի, երկինքը Աստուծմէ շինուած առանց ձեռագործի աննման տաճար մը ունինք . ուստի ասկէ զգուած ենք . երկինքի բնակութեանը կը բաղձանք » : Բ. Կորն. Ե. 1 :

Հ. Արդարութեան համար անօթի ու ծարաւ ըլլալը ի՞նչ է :

Պ. Ինչպէս անօթի ու ծարաւ մարդիկը հացին ու շուրիկն կը փափաքին, անանկ ալ պէտք է որ փափաք ունենանք արդարութեան սրբութեան վրայ, և ծարաւի ըլլանք աստուածային լոյս տեսութեան : Ինչպէս որ Դաւիթ կը փափաքէր . և այս աղօթքը կըսէր . « Ժաւրաւի է անձն իմ առ քեզ Աստուած հըզօր՝ և կենդանի, ե՛րբ եկից երեւցայց երեսացդ Աստուծոյ » : Սաղ. ԽԱ. 2 : Դարձեալ սուրբ հոգւոյն զօրութեամբը այս ալ կը պատուիրէ . երբոր Աստուծոյ դէմը արդարութեամբ ելլամք, և անոր աստուածային անմահական փառքերը տեսնամք, այն ժամանակը պիտի կշտանամք : Սաղ. ԺԶ. 15 :

Հ. Աստուած Մովսէս մարգարէին ձեռքովը քանի՞ պատուիրանք տուաւ և ի՞նչ աւելցուց Քրիստոս անոնց վրայ :

Պ. Տասը պատուիրանք սուաւ :

Ա. Ես եմ՝ քու տէր Աստուածդ՝ ինձ-
մէ ուրիշ Աստուած չունենաս :

Բ. Կուռք մի՛ չներ՝ ու անոր երկրք-
պագութիւն մի՛ ըներ :

Գ. Աստուծոյ անունը պարագ տեղը
մի՛ տար . և սուա տեղը երգում մի՛ ը-
ներ : Բայց Քրիստոս պատուիրեց , ա-
մենեկին երգում մի՛ ըներ . ո՛չ երկինքին
վրայ , և ո՛չ երկրին վրայ , և այլն : Մատ .
Ե. 34 : Արով կը պատուիրեմք՝ որ թէ
տուռատուրի մէջ՝ թէ՛ խօսակցութեան մէջ՝
ամենեկին երգում չընենք . Աստուծոյ
անունը ոչինչ բանի համար չյիշենք :
Բայց դատաստանի մէջ գլխաւոր հար-
կաւորած ժամանակը երգում ընելը ար-
գիլուած չէ :

Դ. Շարաթ օրը սուրբ պահէ . որ է
մարմնաւոր գործքերէ ետ կենալ , հո-
գեւոր գործ գործել . բայց սուրբ առա-
քեալները ի պատիւ Քրիստոսի յարու-
թեան շարաթը կիւրակիի փոխեցին . ին-
չու որ Քրիստոս տէրը կիւրակի օրը յա-
րութիւն առաւ : Վայ այն Քրիստոսնէին՝
որ դոնէ մէկ կիւրակի օրը սուրբ անմահ
Պատարադը կատարեալ չի աններ՝ և

րեսը կը դարձունէ , իր մարմնաւոր կամ-
քը կատարելու , կամ վաստակի ետեւէ
կի յայ . գիտցած ըլլայ՝ որ Աստուած
ալ անանկ մարդէն երեսը կը դարձունէ :

Ե. Հայրդ ու մայրդ պատուէ . այս
պատուէրովս կը պատուիրեմք մեր ծնո-
ղաց պատիւ տալ , հնազանդ ըլլալ , և
հոգեւոր ծնողքնուս՝ որք են առաջնորդ-
քահանայ՝ վարժպետ՝ և այլն կատար-
եալ հնազանդութիւն՝ յարգութիւն՝ և
պատիւ ընել : Բայց կան ոմանք այնպի-
սի ապօքամբ զաւակներ , որ իւրեանց
ծնողքը չպատուելէն զատ , սարսափելի
հայհոյութիւններ ալ կընեն . չեն գիտեր
թէ սուրբ գիրքը անանկներուն համար
ի՛նչ սարսափելի անէծք կուտայ . « Ո՛վ
որ իւր հայրը մայրը հայհոյէ՝ աչքին բի-
բը պիտի կուրնայ՝ և լոյսը պիտի խաւա-
րի » : Առակ . Ի . 20 :

Զ. Մարդ մի՛ սպանաներ . և Քրիս-
տոս պատուիրեց ամենեկին չի բարկա-
նալ . որովհետեւ սպանութեան արմատը
բարկութիւնն է : Մատ . Է . 22 : Ուստի
Քրիստոսի պատուէրովը կը պարտաւո-
րեմք մեր բարկութեան կիրքերը զսպել՝
համբերել՝ ներող ըլլալ : Վասն զի « մար-

դուն բարկութիւնը Աստուծոյ արդա-
րութիւնը չի կրնար գործել : կրսէ Յա-
կոբ . կաթ . Ա . ԳԼ . 20 :

է . Շնութիւն մի՛ ընեք . այս խօսքին
մէջ ալ Գրիստոս պատուէր ունի մեզի ,
անառակ կեանքէ զգուշանալ և զգաստ
ըլլալ :

Ը . Մի՛ գողանար . այս պատուէրովս
կը պարտաւորիմք՝ առուտուրի մէջ խար-
դախութիւն չընել , պակաս չափով բան
չի վաճառել . խարդախ ստակ չի տալ ,
պարտքին տիրոջը պարտքը ամբողջ հա-
տուցանել և այլն :

Թ . Սուտ վկայութիւն մի՛ ընեք . այս
պատուէրովս կը պարտաւորիմք՝ թէ խօ-
սակցութեան մէջ՝ թէ՛ առուտուրի մէջ
ամենեւին սուտ չի խօսիլ . ճշմարիտը գիտ-
նալ , խաթեր համար չի ստել , աւելի
դրամ չահելու համար անշահ բանը ա-
ղէկի տեղ չի վաճառել . ընկերոջը հետ
արդարութեամբ բաժին ընել . դատաս-
տանի մէջ կողմնապահութեան համար
խարէական վկայութիւն չի տալ և այլն :

Ժ . Ընկերիդ ունեցած բանին մի՛ ցան-
կար , Այս պատուէրովս կը պարտաւո-
րիմք ուրիշին ունեցած բարիքները տե-

սած ժամանակին , մերը եղածի պէս
ուրախ ըլլալ և մեր ունեցածներուն վը-
րայ գոհ ըլլալ . որչափ որ Աստուած պար-
գեւեր է :

Ճ . Այնպէս համառօտ պատուիրան
կա՞յ որ զայն կատարելով բոլոր պատուի-
րանքը կատարած ըլլանք :

Պ . Այո՛ , փարիսեցիին մէկը երբ Գը-
րիստոսի հարցուց թէ՛ վարդապետ ո՞ր
պատուիրանքը մեծ է . Գրիստոս անոր
սա պատուէրը տուաւ : « Պիտի սիրես
քու տէր Աստուածդ . ըսաւ , քու բոլոր
սրտէդ ու բոլոր զօրութենէդ , և բոլոր
մտքէդ : Ասոր նման պիտի սիրես քու
ընկերդ քու անձիդ պէս : Այս է մեծ ու
առաջին պատուիրանքը . ամէն օրէնք
ու մարդարէներուն խօսքը ասկէ կախ-
ուած է » : Ըսել կամի Գրիստոս՝ որ այս
երկու գլխաւոր պատուիրանքը պահելով
բոլոր պատուիրանքը կատարած կըլլաք :
Մատթ . ԻԲ . 33 :

Յ . Ամէն քրիստոնեայ արքայութիւն
պիտի երթա՞ն :

Պ . Ո՛չ , լսէ՛ Գրիստոս ի՛նչ կը պատ-
ուիրէ Մատ . Է . 21 : Չէ թէ միայն ին-
ծի ամէն տէ՛ր տէ՛ր կանչողները արքա-

յութիւն պիտի երթան, հապա իմ հօրս կամքը ո՛վ որ կատարէ՝ այն պիտի մրտնայ : Ըսել կամի թէ ո՛վ որ Աստուծոյ պատուիրանքը կատարէ՝ այն արժանի կ'ըլլայ : Ինչպէս որ Պօլոս կը պատուիրէ « հայհոյիչները՝ բամբասողները՝ գինեմոլները՝ և ուրիշ այսպիսի չարութիւն գործողները՝ արքայութեան երեսը չեն կրնար տեսնալ՝ երբ որ անզեղ վախճանին . միայն իրենց բնակարանը դժօխքն է : Ա. Կոր . 2 . 9 :

Հ. Այժմ ննջեցեալներուն հոգիները ո՛ւր են :

Պ. Կատարեալ սրբոց հոգիքն հրեշտակաց դասն են ֆրիստոսի մօտը . ինչպէս որ սուրբ Յովհաննէսին տեսիլքը յայտնապէս ցոյց կուտայ : Յայտ . Դ . 23-7-9 և այլն : Եւ ֆրիստոս իւր սուրբ կամքը կը յայտնէ այսպէս . « Հայր՝ ուրոնք որ ինձի տուիր, կամիմ՝ որ ես ուր եմ նէ՝ անոնք ալ ինձի հետ ըլլան, որ իմ փառքս տեսնան » : Յով . ԺԷ . 24 : Ուրեմն ֆրիստոսի կամքը կատարուած է անպատճառ : Յաճա . 170 երես :

Հ. Միջակ արդարոց հոգիքը ո՛ւր են :

Պ. Միջակ արդարոց հոգիքն ալ երկ-

նից ներքեւ կը սպասեն՝ յոյս ունելով հանդերձեալ դատաստանին՝ որ Ս. եկեղեցոյ օժանդակութեամբ՝ աղօթիւք՝ և ողորմութեամբ, երկնից սուրբ արքայութեան արժանանան : Յաճա . 189 երես : Բայց անոնք որ անզեղ անապաշխար մահացու մեղօք լցեալ՝ յուսահատութեամբ առանց խոստովանութեան՝ և առանց հաղորդութեան՝ մեռած են նէ՝ շատ ողբոց և արտասուաց արժանի են . վասն զի վերջին ժամանակը ծանր պատիժ պիտի կրեն ֆրիստոսէ . Յաճա . 189 երես : Որոց բնակութիւնն է խաւարըն արտաքին՝ անդ եղիցի լալ և կրճեղատամանց : Մատ . ԺԸ . 28 :

Հ. Արդարներուն և մեղաւորներուն հոգիքը հիմակուրնէ կատարելապէս փառք և տանջանք ունի՞ն :

Պ. Այժմ արդարոց հոգիքը անմահական փառաց հաստատ յուսով միայն ուբախութեամբ կը զմայլին . որ յետ դատաստանին հոգևով մարմնով կատարելապէս պիտի վայելեն . ինչպէս որ կը քարոզէ Լուսաւորիչ : Յաճախ . 206 երես : Եւ ինչպէս Յովհաննէս Յայտնութեան տեսիլքին մէջ տեսաւ որ երկինքը սրբոց

հոգիքը կը դռչէին թէ « Տէ՛ր մինչև ե՞րբ մեր վրէժը երկրէս չես առներ և այս երկրիս բնակիչները չես դատեր և այլն : Յայտ . 2 . 9-10 : Մեղաւոր հոգիքն ալ այժմ միայն անտանելի տրտմութեամբ կը տառապին կը տանջին . վերջին օրը կրելու պատիժնին ստուգապէս գիտնալով՝ որ յետ դատաստանին հոգւով մարմնով կատարելապէս պիտի տանջուին : Որովհետև իրենք հոգւով մարմնով գործեցին չարը կամ բարին . վասնորոյ հոգւով մարմնով պիտի ընդունին իրենց գործոց հատուցումը Գրիստոսի ձեռամբ : Ինչպէս որ առաքեալը կը քարոզէ « Որովհետև ամենքս ալ Քրիստոսի ատեալնը պիտի ելլանք՝ որ ամէն մէկս մեր մարմնովը առաջուց գործածնուս փոխարէնը պիտի ընդունինք թէ՛ չար՝ թէ՛ բարի » : Բ . Կոր . Ե . 10 :

Հ . Արդեօք հոգիքը մարմիններէն զատուելէն յետոյ հիմակուան պէս խօսել իմանալ ունի՞ն :

Պ . Այդ հարցմանը պատասխանը Մուսաւորիչ հայրը շատ գեղեցիկ կը քարոզէ . « Այժմ երկինքը սրբոց հոգիքը կատարեալ իմացողութիւն ունին՝ և ան-

ճառ փառաբանութեամբ՝ հրեշտակային օրհնութեամբ՝ զԱստուած կը փառաբանեն . ինչու որ աստուածային գիրքը մարդկանց հոգւոյը համար կենդանի և անմահ է կըսէ : Ժողով . Գ . Որովհետև մեր հոգին է անմահ՝ մտաւոր՝ բանաւոր՝ երբ որ աս մարմինէն զատուի իմաստից գիտութիւնները աւելի կը պայծառանայ, ինչու որ այս մարմինը ամպի պէս իմանալի տեսչութիւնները կը ծածկէ . . . չե՞ս տեսնար որ հոգին ելածին պէս մարմինը բան մը չիմանար . ուրեմն բոլոր զօրութիւնը՝ գիտութիւնը՝ կարողութիւնը՝ հոգւոյն է և ո՛չ մարմնոյն : Յաճախ . 205 երես : Եւ սուրբ Յովհաննէս յայտնապէս տեսաւ որ սրբոց հոգիքը ազազակեցելով կը խօսէին Քրիստոսի հետ : Յայտ . 2 . 9-10 : Եւ Քրիստոս կը պատուիրէ . « Հոգին է կենդանարար մարմինը օգուտ մը չունի : Յով . 2 . 64 : Տե՛ս հայր Աբրահամու՝ Ղազարոսի՝ և անողորմ մեծատան խօսակցութիւնները որ մեռնելէն յետոյ ի՞նչպէս խօսակցեր են միմեանց հետ : Ղուկ . Ժ. 24-21 :

Հ . Ի՞նչպէս պիտի ըլլայ վերջին դատաստանը՝ և այս աշխարհին վերջը :

Ս. յս աշխարհիս վերջին ժամանակները՝ բոլոր քաղաքները՝ մեծամեծ շինուածները՝ պիտի կործանին, անանկ ահագին շարժեր՝ կարկուտներ՝ կայծակներ՝ պիտի ըլլան որ՝ աշխարհիս մէջ բոլոր շինուածները պիտի կործանին, էրին հատնին: Արեգակը՝ լուսինը՝ աստղերը՝ պիտի խաւարին. այնուհետեւ երկինքը պիտի բացուի, նոր երկինք՝ նոր երկիր մը պիտի ըլլայ: Եսայ. 42. 22: ԺԳ. ԳԼ. 6 համարէն մինչև 14 համարը կարգա՛: Յայտ. ԺԶ. մինչև վերջը կարգա՛: Նախ՝ Քրիստոսի կենարար Ս. Խաչը պիտի յայտնուի, արևէն եօթնպատիկ պայծառ լուսաւոր: Մատ. 17. 30: Յետոյ քրիստոս տէրը արդար դատաւորը պիտի իջնայ յերկնից հազարաւոր և բիրաւոր հրեշտակներով, և երկնքի բոլոր սուրբերով, և լուսեղէն ամպերու վրայ նստած. նախ հրաման պիտի ընէ հրեշտակներուն որ փողերը հնչուին, որ աշխարհիս չորս կողմը որչափ մեռած մարդկաննէ, բոլորը ողջնան: Յովել. Գ. 12-13-14: Դանի. ԺԲ. 2-3-4: Յով. Ե. 28: Յայտ. 2. 15-16:

Հ. Ինչպէս յարութիւն պիտի առնեն

մարդիկը, կամ ինչ տեսակ մարմնով պիտի դան:

Պ. Ս. յդ հարցմանդ պատասխանը գեղեցիկ օրինակներով կը քարոզէ Պօղոս: Անմիտ, կրսէ, անհաւատից՝ բու ցանած բանդ ինչ որ է նէ չի՛ ողջնար: Չէ թէ այն բուններու բանը կը ցանես այլ մերկ հատ մը, և Աստուած անոր մարմին կուտայ՝ ինչպէս որ կուզէնէ. . . երկնաւոր մարմին ալ կայ՝ երկրաւոր ալ կայ, երկնաւորին փառքը այլ է, երկրաւորինը այլ է: Արեգակին փառքը, լուսնին փառքը, աստեղաց փառքը, այլ և այլ են. ասանկ ալ մեռեալներուն յարութիւնը պիտի ըլլայ. ապականութեամբ կը ցանուի՝ առանց ապականութեան կ'ողջնայ, անարգութեամբ կը ցանուի՝ փառօք կ'ողջնայ, տկարութեամբ կը ցանուի՝ զօրութիւնով կ'ողջնայ, շնչաւոր մարմին կը ցանուի՝ հոգեւոր մարմին կ'ողջնայ, շնչաւոր մարմին կայնէ հոգեւոր ալ կայ: Ա. կորն. ԺԵ. 33էն մինչև վերջը ուշադրութեամբ կարդա:

Հ. Մեռեալ յարութեան վրայ ուրիշ վկայութիւններ ալ կայ՝ Ս. գրոյ մէջ:

Պ. Այո՛, շատ վկայութիւններ կան . բայց բոլորը խօսել աւելորդ համարելով , քանի մը հատը խօսինք . երջանիկըն Պօղոս թեսաղոնիկեցիները գեղեցիկ կը մխիթարէ՝ այսպէս քարոզելով , եղբայրներ , կ'ըսէ , չեմ ուզեր որ ագէտ մընաք ննջեցեալներուն վրայօք , և հեթանոսներուն պէս անոնց վրայ չարբամիք . եթէ կը հաւատամք որ Քրիստոս մեռաւ ու յարութիւն առաւ . ասոր պէս ալ բոլոր ննջեցեալները Յիսուսի ձեռամբք յարութիւն պիտի առնեն : . . . Այնուհետեւ ամպերով օդը պիտի յափըշտակուինք , Քրիստոսի դէմը պիտի ելլանք , և այնպէս ամէն ժամանակ մեր տիրոջը քով պիտի մնանք : Այսուհետեւ այս խօսքերով մէկզմէկ մխիթարեցէք : Հռով . 2 . 4 : Դարձեալ աւետիս կուտայ թէ « ինչպէս որ Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն առաւ , նոյնպէս մենք ալ նոր կեանքի մը պիտի դառնանք » :

Հ. Այն մարդիկը որ ծովը խղզուեր են , կամ կրակի մէջ երբերեն , կամ դազաններէ փարատուեր են , անոնք ի՞նչպէս պիտի ողջնան :

Պ. Աստուծոյ առջևը անհնարին բան

չիկայ . ինչպէս որ ոչինչէն ստեղծելու կարող եղաւ , անանկ ալ կարող է բոլորը կենդանացնելու . և ծովը ցամաքը բոլորը Աստուծոյ ձեռքն է : Լուսա : Յաճախ : Ինչպէս որ առաքեալներուն ըսաւ Քրիստոս . մեր գլխէն մէկ մազ մը պիտի չի կորսուի : Դուկ . ԻԱ . 18 :

Հ. Արդարներուն մարմինը ի՞նչ փառք պիտի ունենայ և ի՞նչ կերպ պատիւ պիտի առնեն Աստուծմէ :

Պ. Քրիստոս Ս. Աւետարանին մէջը մեզի կաւետարանէ . Մատ . 13-43 : Արդարները արեգակի պէս այն ժամանակը պիտի փայլին արքայութեան մէջը . երկրորդ՝ հրեշտակի պէս թեթեւութիւն մը պիտի ունենան որ կամքերնին ուր ուզէնէ՝ հրեշտակի նման շուտ մը թռչելով պիտի երթան : Երրորդ՝ ցաւ՝ հիւսնդութիւն՝ արտամութիւն՝ և ամենեւին կարօտութիւն մը պիտի չունենան : Չորրորդ՝ Աստուծոյ ամենապատուական երեսը տեսնալով , միշտ անպատմելի ուրախութեան մէջ պիտի մնան : Տե՛ս Ա . կորն . ԺԵ . 42 :

Հ. Արդեօք բոլոր արդարոց փառաւորութիւնը մի և նոյն կերպ է թէ միմեանց գերազանցութիւն ունի :

Պ. Այդ բանիդ օրինակը երկնից վը-
րայ յայտնապէս կերևնայ, տե՛ս ա-
րեգակը, լուսինը, աստղերը. ի՞նչպէս
մեկզմեկէ աւելի գերազանց փառաւո-
թիւն ունին, այսպէս ալ բոլոր սրբոց և
արդարաց փառքը՝ պատկը՝ իւրեանց
արդարութեան արդեանցը համեմատ
պիտի չնորհուի, ըստ արժանւոյն : Յա-
ճախ . 188 . երևո :

Հ. Այն ստեղծի օրը սուրբերը ու
հրեշտակները մեղաւորներուն համար
բարեխօսութիւն պիտի ընեն :

Պ. Ո՛չ, քանի որ ոչ չենք՝ սրբոց բա-
րեխօսութիւնը Աստուած կ'ընդունէ,
երբոր մեղքերնուս վրայ զղջանք և ա-
պաշխարենք, նոցին բարեխօսութեամբ
բը մեղի կողորմի՝ և մեր խնդրուածքը
կը կատարէ . բայց այն օրը ո՛չ բարեխօ-
սութիւն ընող մը կը գտնուի . և ո՛չ Քրի-
ստոս աւերն ալ մէկ մեղաւորի մը կո-
ղորմի . ալ կիանսո ծովուն չափ արցունք
թափենք, գլուխնիս քարերով ծեծենք,
որքան ձայն ունինք նէ մեղաց գոչենք .
ամենեւին օգուտ մը ձար մը չի պիտի
դասենք, երբոր մեղաւորներուն մէջը
դատուինք . տե՛ս ի՞նչ կ'ընէ Զարարիա

մարդարէն մեղաւորաց համար . Աստու-
ծոյ պատուէրը իրենք մտիկ չըրին, այս-
պէս ալ իրենք պիտի աղաղակեն՝ Աստ-
ուած չի պիտի լսէ : Զարար . Է . 13 :

Հ. Արդարները մեղաւորներէն ի՞նչ
պէս պիտի զատուին . և ի՞նչ պիտի ըս-
ուի անոնց :

Պ. Այնուհետև հրաման պիտի ընէ
Քրիստոս հրեշտակներուն, որ արդար-
ները ալ կողմը ժողվեն, և մեղաւորնե-
րը ձախ կողմը . ամէնուն գործած գործ-
քը յայտնի պիտի ըլլայ . արդարին բա-
րեգործութիւնները, մեղաւորին չարա-
գործութիւնները երևան պիտի գան .
և դատաստան ըլլալէն յետոյ, նախ ար-
դարներուն պիտի ըսէ Քրիստոս . « ե-
կէ՛ք իմ հօրս օրհնեալ զաւակները : վա-
յելեցէ՛ք երկինքին արքայութիւնը . ին-
չու որ՝ անօթի էի՝ հաց սուիք ինձի .
ծարաւ էի՝ ջուր տուիք . հիւանդ էի՝
տեսնալու եկաք » . անոնք ալ պիտի ը-
սեն . « Տէ՛ր, ե՛րբ աեսանք քեզի անօ-
թի՝ ծարաւ՝ եայն, և այդ բարեգոր-
ծութիւնները ըրինք » . Յիսուս ալ պի-
տի ըսէ անոնց . « որովհետև ինձի հա-
ւատացողն ընէ պիտի մարդու մը ըրիք » .

ինձի ըրած եղաք : Վերջը դառնայ մեղաւորներուն պիտի ըսէ . « գայէ՛ք ինձմէ անիծածներ , յաւիտենական կըրակին մէջը . ինչու որ՝ անօթի էի՝ հաց չի տուիք , ծարաւ էի՝ յուր չի տուիք . մերկ էի՝ հագնելիք չի տուիք » . անոնք ալ պիտի ըսեն . « Տէ՛ր , երբ տեսանք քեզ անօթի , կամ ծարաւ , կամ մերկ , ու պէտք եղածը չըրիք » . պատասխան պիտի տայ Յիսուս . « որովհետեւ պղտի մարդու մը չըրիք՝ ինձի չըրած եղաք » . յետոյ արդարները յաւիտենական կենացը մէջ պիտի երթան . մեղաւորներն ալ յաւիտենական տանջանքը : Մատ . ԻԵ . 34 մինչև 46 համարը :

Հ. Մեղաւորները ի՞նչպէս դժոխք պիտի երթան :

Պ. Քրիստոսի բերնէն այն սարսափելի անէծքին ձայնը ելլալուն պէս՝ ամենը մէկէն սատանաներուն հետ գետինը պիտի անցնին . պիտի լեցունին դժոխքին մէջը՝ ու անոնց հետ անտանելի չարարանքով պիտի տանջուին յաւիտեանս յաւիտենից . և ամենեւին խալսելու ճար պիտի չի գտնուի : Այս աշխարհիս մէջ մարդ Թր որբան մեծամեծ տանջանաց

մէջ ըլլայ , և փրկելու յոյս մը չունենայ . օր մը կը մեռնիմ՝ և կ'ազատիմ կըսէ , բայց այն ժամանակը շատ պիտի փրնուեն մեռնիլը ու չի պիտի գտնան . մանաւանդ՝ որ կողմ դառնան նէ՝ իրենց պատիժը պիտի գտնեն . մէկ կողմանէ անմարելի կրակին սաստկութիւնը , որ մինչև անգամ հոգին մարմիններուն հետ պիտի էրի՝ ու մնիլը պիտի չըլլայ . միւս կողմանէ ամենաչար ու գարշելի սատանաները պիտի տեսնեն . ու անոնցմէ միշտ անարգութիւն և պատիժ պիտի կրեն . և ինչ պիտոյ է երկար խօսիլ . ահա այն սատանաները որ հրեղէն են մարմին չունին՝ ու տանջանք պիտի քաշեն , Աստուծոյ հրամանաւ . հապա մեղաւորները ի՞նչպէս պիտի դիմանան . որ հոգևով մարմնով պիտի տանջուին : Դանի . ԺԲ . 2 :

Հ. Արդեօք դժոխքին կրակը իսկ և իսկ կրա՞կ է՝ թե այլաբանօրէն պիտի իմանամք :

Պ. Որովհետեւ Քրիստոս Ս . Աւետարանաւ շատ տեղ հուր անչէջ կըսէ՝ որ ըսել է անմարելի կրակ . « ուր որթն նորա ո՛չ մեռանի՝ և հուրն ո՛չ շիջանի » . Մարկ . Թ . 43 : Եսայ . 42 . 24 : Ուստի

հարկ է որ ստուգապէս սոսկալի կրակը լլլալը հաւատանք, և ո՛չ այլարանութեամբ:

Եւ որովհետեւ ամէն դատապարտեալները հողուով և մարմնով մեզանչեցին, անոր համար երկու կերպ պատիժ կայ դժոխքին մէջ. պատիժ վրասու. պատիժ զգայութեան:

Պատիժ վնասու բտուածք, որ մեծամեծ պատիժ է, Աստուծոյ լոյս տեսութենէն յաւիտենական զրկուիլն է:

Պատիժ զգոյութեան է յաւիտենական տանջանք մարմնաւոր. որ բոլոր տարեքններէն պատրաստած է Աստուած սատանային՝ և անոր կամակից եզրղնելուն: Մատ. իե. 41:

Հ. Ս. Գիրք կը վկայեն թէ Քրիստոս երբ որ մարմնովը թաղուեցաւ, հողուովը դժոխքը իջաւ, քակեց. ուրեմն այսուհետեւ դժոխք չիկայ: Պող. Եփես. Գ. 9: Ա. կաթ. Պետ. Գ. 19: Սաղմ. Կէ. 19:

Պ. Երկրիս ներքեւ բանտ մը կար. որ բոլոր մարդարեկից՝ նահապետաց՝ արգարոց հողիները սկզբնական մեզաց համար հոն արդիւումս սատանային գե-

րի եղած էին. առանց տանջանաց. այս բանաբը իջաւ Քրիստոս հողուով, քակեց, սատանան խայտառակեց, և սոյն հողիները ազատեց, և ո՛չ իսկ դժոխքը, և այս տեղս գոգ Աբրահամու ալ կը կոչի, ինչպէս որ աղքատ Ղազարոս ալ հոն գնաց, բայց անողորմ մեծատունին տեղը հաստատ կեցած է. և պիտի մրնայ յաւիտեանս յաւիտենից: Ղու. ԺԶ. 22. որ է տանջանարան դիւաց և մեղաւորաց:

Հ. Դժոխքը Աստուած որի համար սահմանեց:

Պ. Սատանաներուն համար սահմանեց, ինչու որ անոնք առաջուց երկինքին մէջը պատուաւոր հրեշտակ էին, իրենց լուսաւորութիւնը տեսնելով հրպարաացան, աստուածանալ կամեցան: Էսայ. ԺԳ. 12-13: Ղուկ. Ժ. 18: Ուստի Աստուած ալ բարկացաւ՝ ան զապամէնը մէկէն երկինքէն վար թափեց, և դժոխքը անոնց բնակարան սահմանեց. որ աշխարհիս վերջը իրենց մեզաց պատիժը կրեն: Մատ. իե. 41:

Հ. Հապա մեղաւորները ին՞ ո՞ւր դժոխք պիտի ելլան:

Պ. Որովհետև մեղաւորներն ալ Աստուծոյ կամքը չի կտտարեցին՝ սատանային կամքին հետեւեցան . անզեղձ անաղաչխոր մեռան , անոր համար անանք ալ պիտի երթան անոնց հետ տանջանք քաշելու . Մատ . Իե . 46 :

Հ. Արդարները ի՞նչպէս պիտի երթան Երկնից արքայութիւնը :

Պ. Սուրբերուն հրեշտակներուն և Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի հետ՝ մեծ ուրախութեամբ երկինքը պիտի վերանան . և սուրբ արքայութեան մէջ՝ անպատմելի ուրախութիւնը պիտի վայելեն յաւիտեան , և այն ուրախութեանը համար մէկ օրինակ մը չի գտնելով այսպէս կրէ Պօղոս տուաքեալը . « որ ո՛չ աչք է տեսեր . ո՛չ տկան չ է լսեր . և ո՛չ մտքու միտք է ինկեր . անանկ փառք մը պատրաստեր է Աստուած իր սիրելիներուն » . Ա . կորն . Բ . 9 : Եսայ . ԿԳ . 4 :

Հ. Ի՞նչ ընելու եմք՝ որ ան սարսափելի դժոխքէն ազատիմք , ու սուրբ արքայութեան փառաց համիմք :

Պ. Երկու բան պէտք է . մէկ մը Աստուծոյ ատուի պրանքները կատարել . Երկրորդ բարեգործութիւն ընել . ահա

այս երկու բանէն մէկը պակաս ըլլայնէ , չես կարեր արքայութիւն երթալ . Ինչպէս այն մեծատունը Քրիստոսի հորդուց թէ « բարի՛ վարդապետ , ի՛նչ ընեմ որ յաւիտենական կեանքը վայելեմ » : Մատ . ԺԹ . 16 : Պատասխան տուալ Քրիստոս թէ « պատու իրանքը դիտես , մի շնար , մի գողանար և այլն » : Անոնք ըսաւ մեծատունը պզտիկութենէս մինչև հիմայ պահեր եմ . գործաւ իրեն ընել սորվեցուց անոր . ըսելով թէ՛ « դնա՛ ինչ որ ունիս վաճառէ ազքատներուն ողորմութիւն տա՛ր . իմ ետեւէս եկուր » . առ որ ընէր՝ Քրիստոս իրեն աշակերտ պիտի ընէր . բայց մեծատունը աւելի արծաթասէր ըլլալով , Քրիստոսի սրատուէրը մտիկ չըրաւ , ձեւով մը աներևոյթ եղաւ Քրիստոսի առջեւէն : Ա. փոստ . անմատ . թեանը՝ որ Քրիստոսի կոչմանը չի հաճեցաւ տիրովէն երես գարձուց . անցաւ որ փառքերուն ետեւէն դնաց . տեսա՛ր որ միայն մեղք չի գործելով այն յաւիտենական փառքին չենք կարեր հասնիլ . հապա բարեգործութեան պատու ալ պիտի ունենանք . տե՛ս բարեգործութիւն չունե-

ցող մարդուն համար ի՞նչ առակ կը հը-
 րուցէ՝ Գրիստոս Ս. Աւետարանին մէջ .
 « մարդ մը կըսէ , իր պարտիզին մէջ թը-
 ղենիի ծառ մը ունէր . երեք տարի ըս-
 պասեր է որ պտուղ տայ և չէ տուեր .
 դարձեր պարտիզաւ ին ըսեր է թէ՛ կըս-
 րէ՛ այդ ծառը . ինչո՞ւ երկիրս կը խա-
 փանէ » . ասանկ ալ կ'ըսէ « ան ամէն
 ծառերը որ պտուղ չի բերեն՝ կը կտրուի
 կրակը կը ձգուի » : Ղուկ . ԺԳ . 6 : Ս .
 հա պարտէզը այս աշխարհս է . ծառը
 մենք ենք . պարտէզին տէրն Աստուած
 է . պարտիզպանները հրեշտակներն են :
 Աստուած երբոր կը տեսնէ որ ժամա-
 նակինս անցեր է՝ բարեգործութեան պը-
 տուղ բերածնիս չիկայ՝ այնուհետև հը-
 րաման կրնէ հրեշտակին այսպէս . կըտ-
 րէ՛ այդ մարդուն կեանքը , ու յաւիտե-
 նական կրակին մէջը ձգէ , ինչո՞ւ աշ-
 խարհիս մէջը ոչինչ տեղը կեցեր է :

Հ . Բարեգործութեան պտուղը ինչո՞վ
 կ'ըլլայ :

Պ . Որ բանը որ Աստուծոյ համար գոր-
 ծեսնէ՝ բարեգործութիւն է . բայց զըլ-
 խաւորապէս երեք բանով կ'ըլլայ : պահ-
 քով , սոցո՞ժ բով , ողորմութիւնով :

Հ . Պահք պահելէն ի՞նչ պտուղ կըս-
 տանանք և ո՞վ սորվեցուց մեզի :

Պ . Ահա նախ և առաջ Աստուած Ադա-
 մին պահք դրաւ դրախտին մէջը ապըս-
 պըրեց որ՝ ամէն ծառին պտուղէն ուտէ ,
 բայց բարին ու չարը դիտնալուն պտու-
 ղէն չուտէ . բայց Ադամ այն պահքը չը-
 բռնեց , անոր համար այն աննման պար-
 տիզէն դուրս վնասուեցաւ . ուստի Գր-
 իստոս տէրը քառասուն օր պահեց . Մատ-
 Գ . 2 : Եւ սրբազան առաքեալներուն ձեռ-
 քովը մեզի ալ պատուիրեց պահք պահել :
 Մատ . Թ . 13 : Կարդա՛ Յաճախ . 104 երե-
 սէն : Տե՛ս Ս . Լուսաւորիչ հայրերնիս հոգ-
 ւով օրբով ի՞նչ պատուական պատուեր-
 ներ կուտայ : Բայց պահեցողութիւնը ի՞նչ
 կերպ պիտի ըլլայ որ Աստուած ընդու-
 նէ , կարդա՛ Եոսայ . ԾԸ . 3 համարէն :

Հ . Ս . Կարապետին աշակերտները
 պահք կը պահէին . բայց Գրիստոսի ա-
 շակերտները քանի որ Գրիստոս մէջեր-
 նին էր ինչո՞ւ չէին պահէր : Մատ . Թ . 14 :

Պ . Այդ հարցման ընդ պատասխանը
 Գրիստոս այսպէս կը պատահի . « հը-
 նար է որ հարսնեւորները սուգ պահեն ,
 քանի որ վնասոյն մէջ ընդն են . բայց ժա-

մանակը դայ, երբոր փեսան մէջերնուն
 ելլայ՝ այնուհետև պիտի պահեն : Ը-
 սել կամեցաւ թէ՛ ես երբ որ երկինքը
 համբառնամ՝ նէ՛ առաքեալներս ալ թող
 պահեն . ուստի առաքեալք շատ ժամա-
 նակ կը պահէին յետ Գրիստոսի համ-
 բարձմանը : Գործ . ԺԳ. 3 : Բ. Կորն . 2-
 5 : ԺԱ. 27 : Եւ Ս. Յօհաննու ձեռամբ պա-
 հել և ապաշխարել կը պատուիրէ՛ Գրիս-
 տոս մեղաւորաց : Յայտ . Գ. 3 :

Հ. Աղօթք ընկէն ի՞նչ պտուղ կըս-
 տանանք, և ո՞վ ստիկեցուց մեզի :

Պ. Ի՞նչպէս պատմեմ աղօթքին տը-
 ուած պտուղին պատուականութիւնը .
 ահա ո՛րքան սուրբեր կան՝ որ հողուով
 սրբով լցուեցան, և երկնային փառաց
 արժանացան, ըստ մեծի մասին ջերմե-
 ռանդ աղօթներով արժանացան . շատ
 մեղաւորներ մեղքէ ազտեցան, ու ար-
 դարացան . տե՛ս աշխուղման աւաղա-
 կը՝ փոքր ինչ աղօթքով՝ Գրիստոսէն թու-
 զու թիւն առաւ, արքայութեան արժա-
 նացաւ . Ղուկ . ԻԳ. 42 : Դաւիթ մար-
 գարէն մեղանչելով՝ յետոյ մեղաց տէրն
 գոչելով՝ և Ողորմեա՛ ինձ Աստուածը բ-
 սելով, մեղացը թողութիւն ստաւ :

Ե. Թագա . ԺԲ. 13 : Կուռնեցիոս հա-
 ըրիւրապետը որ հեթանոս էր աղօթքով
 ու ողորմութեամբը՝ Աստուծոյ հրեշտա-
 կը տեսաւ՝ և քրիստոնեայ եղաւ, Պետ-
 րոս առաքելոյն ձեռամբ . Գործ . Ժ. 1 :
 Ի՞նչպէս կարող եմ՝ մի ըստ միո՞չ պատ-
 մել ջերմեռանդ աղօթքին մեծամեծ զօ-
 րութիւնները . սրբոց պատմութեան գըր-
 քերը կարդա՛, որ քաջ տեղեկանաս :
 Տե՛ս բարեպաշտ Տօրիթը որ իւր ջերմե-
 ռանդ աղօթներով և բարիգործ քերովը
 Ռափայէլ հրեշտակապետը տեսաւ, և
 անոր ձեռքը շատ բարութիւն գտաւ :
 Կարդա՛ Աստուածաշունչը Տօրիթ Ե-
 դուլսէն մինչև ԺԲ. գլխ . ուր տեղ
 Ռափայէլ հրեշտակապետն ալ կը պատ-
 ուիրէ թէ՛ բարի են աղօթք՝ պահօք՝
 ողորմութեամբ և արդարութեամբ :
 Տօրիթ . ԺԲ. 8 :

Հ. Քրիստոս մեր փրկիչը ի՞նչպէս ա-
 ղօթք կ'ընէր, և ի՞նչ աղօթք ստիկեցուց
 մեզի :

Պ. Շատ ժամանակցերեկը անտպար
 կ'երթար, գիշերը մինչև լոյս աղօթք կը-
 նէր մեզի օրինակ ըլլալու համար : Ղուկ .
 2. 18 : Թ. 12-28-29 : Եւ սուրբ առաքելոց

խնդրանօքը « Հայր մեր » աղօթքը սոր-
 վեցուց որ տերունական աղօթք կըս-
 ուի : Յետոյ սրբազան Հայրապետները
 սուրբ հոգւոյն զօրութեամբը պատուա-
 կան աղօթքներ սահմանեցին որոց գլխ-
 փաստորն է « Հաւատով խոստովանիմ » . ու-
 ընն որ ամէն քրիստոնեայ պարտաւոր է
 բերան դիմանալ և ասել . և Քրիստոս ան-
 ըր կը պատուիրէ մեզ թէ . « Զգուշ կե-
 ցի՛ք անձերնուդ վրայ , չըլլայ որ ուտել
 խմելու , արբել յուժեան , և աշխարհիս
 հողերուն մէջ ի յնալով , ձեր սիրաբ ծա-
 նըրնայ . ու յանկարծակի մահուան օրը
 ձեր վրայ դայ , ինչու որ՝ բոլոր մարդ-
 կանց վրայ որսգայթի պէս պիտի հասնի :
 Արթուն կեցէ՛ք այսուհետեւ , ամէն ա-
 ղօթք ըրէ՛ք , որ աս ամէն բանէն ազա-
 տելու արժանի ըլլաք » . Դուկ . ԻՍ . 34-
 35-36 :

Հ. Աղօթքը քանի՞ կերպ է . եւ ի՞նչ
 պէ՞ս պէ՞տք է աղօթքի կայնիլ :

Պ. Աղօթքը երեք կերպ է . ազաշանք՝
 խնդրումք , դաճութիւն . ազաշանքը
 այն է , որ մեզ քերտդ թողութի՛ն ըն-
 դունիտ , և դժխքիս տանջանքն ա-
 զատ մտաբու համար Աստուծոյ կողուչու .

խնդրումք այն է , որ Աստուծմէ սուրբ
 արքայութիւն և կամ հոգւեոր բան մի կը
 խնդրես . չըլլայ որ մարմնաւոր բան խնդ-
 րես , ինչու որ չի խնդրած ալ կուտայ .
 անհա Քրիստոս անըր կըսէ . « ուտելիքի՛
 խմելիքի՛ հազնելիքի համար հոգ մի՛
 ընէք . այն ամէնը պէտք ըլլալը ձեր
 հայրը գիտէ . ատոնք հեթանոսները կը
 խնդրեն » : Գոհութիւնը այն է , որ Աս-
 տուծմէ շնորհակալ կըլլաս , ամէն ունե-
 ցածներուդ համար , թէ՛ հոգւոր՝ և թէ՛
 մարմնաւոր . և միշտ փառք կուտաս , որ
 քեզի պարգևեր է : Երբոր աղօթքի կը
 կայնիս , նախ միտքդ Աստուծոյ պիտի
 տաս , անանկ դիմանալով որ Աստուած
 դիմացդ կեցեր է՝ մտիկ կ'ընէ քեզի :
 Երկրորդ՝ այնպէս փափաքով՝ ու սրտի
 կամօք պիտի կենաս , որ սրտիդ փափա-
 քէն աչքերդ պիտի լինայ . որ Աստուած
 քու սրտիդ բաղձանքը նայելով՝ քու ա-
 ղօթքդ և աղաչանքդ ընդունէ : Ա . Տի-
 մոթ . Բ :

Հ. Քանի՞ բան պէ՞տք է որ աղօթքնիս
 Աստուծոյ ընդունելի ըլլայ , և մեր խըն-
 դիրքը կատարէ :

Պ. Երեք. աներկմիտ հաւատք. ճշմարիտ խոնարհութիւն և երկիւղածութիւն. աներկմիտ հաւատք ըսելով՝ այնպէս իմացիր, որ Աստուծմէ խնդիրք մը ըրած ժամանակդ առանց երկբայութեան պիտի հաւատաս, որ խնդիրքդ կամ ոչ կամ շուտ անպատճառ պիտի կատարուի. ինչպէս կըսէ Քրիստոս. «աղօթքի ժամանակը հաւատով ի՛նչ որ Աստուծմէ խնդրէք կառնէք. Մատթ. Իլ. 22 :

Երկրորդ՝ ճշմարիտ խոնարհութիւն պիտի ունենանք, որուն համար Դաւիթ մարգարէն կըսէ. « հայեցաւ տէր յաղօթս խոնարհաց, և ո՛չ արհամարհեաց զինդրուածս նոցա » : Սաղ. ՃԱ. 16 :

Երրորդ՝ երկիւղած պիտի ըլլանք. այսինքն ամէն ժամանակ Աստուծոյ ահը, երկիւղը՝ սրտերնուս մէջ պիտի ունենանք, որ Աստուած ալ մեր կամբը կատարէ. մեր աղօթքը լսէ և յաւիտենական կենաց արժանի ընէ, ինչպէս որ մարգարէն կ'ըսէ « երկիւղած մարդուն կամբը տէրը կր կատարէ, անոնց աղօթքը կը լսէ, և վերին կենաց ալ արժանի կընէ : Սաղ. ՃԽԴ. 20 :

Հ. Ողորմութենէն ի՛նչ պատու գլխաւոր և ո՛վ տրվեցուց մեզի :

Պ. Ահա՛ ողորմութիւնը ամէն բարեգործութիւններէն աւելի դատաստանին օրը մեզի օգնութիւն պիտի ընէ. ինչպէս որ առաքեալը կըսէ. « ողորմութիւն բարձրագլուխ պարծի առ դատաստանաւ : Յակ. Բ. 13 : Եւ Քրիստոս Աստուած արդարները արքայութեան կոչելու ատենը, միայն ըրած ողորմութիւննին պիտի յիշէ ըսելով. « անօթե էի՛ հաց տուիք. ծարու էի՛ շուք տուիք. մերկ էի՛ հագնելիք տուիք և այլն : Մատ. Իե. 35 : Տէս ողորմութիւնը ինչպէս Աստուծոյ ընդունելի է, որ Քրիստոս իրեն ըրած կը համարի, ինչ որ կարօտեալներուն կընենք : Դարձեալ երանութիւն կուտայ ըսելով. երանի՛ ողորմածներուն՝ ինչու որ անոնք Աստուծմէ ողորմութիւն պիտի գտնեն : Մատ. Ե. 7 : Դարձեալ կը պատուիրէ « ձեր գանձը երկինքը զիջեցէ՛ք, այն տեղը՝ ուր ո՛չ գող կը մօտենայ և ո՛չ ջեցիրը կ'ապահանեն » : Մատ. Զ. 20 : Ահա՛ երկինքը զիջելը ի՛նչ է. սրտի կամօք՝ զուարթ երեսօք ողորմութիւն տան է. կարդաց. Եր. 7 :

Հ. Այս առաքինութիւնները ծածո՞ւկ գործելու է, թէ յայտնի :

Պ. Քրիստոս տէրը մեզ կը պատուիրէ թէ, այս ամէնը ծածուկ գործէ, որ երկնաւոր հայրը, յայնանպէս պիտի հատուցանէ : Մատ. Զ. 4 : Բայց հորհաւորած ժամանակը, ուղիղ գիտաւորութեամբ մը, այսինքն փառաւորութեամբ չէ՝ այլ սերիչին բարի օրինակ ըլլալու համար՝ յայտնի գործես նէ, ան ալ Աստուծոյ հաճոյ և ընդունելի է. որով Հայր Աստուած կփառաւորի. ինչպէս որ կը պատուիրէ Քրիստոս « ձեր բարեգործութեան լոյսը այնպէս պայծառ պիտի փայլի, որ ամէն մարդ ձեր բարի գործքերը տեսնելով, ձեր երկնաւոր հայրը փառաւորեն : Մատ. Է. 16 : Ա. Կաթ. Պեա. Բ. 12 :

Ա Ղ Օ Թ Ք

ԱՍՏՈՒԾՄԷ ԵՆՈՐՀՔ ԽՆԴՐԵԼՈՒ

Արարիչ իմ և Տէր քոյին ամենատեսաչօք նայէ անդամ մը երկնքէն դէպ յանարժանութիւնս, որ ձեռքերս բացեր, աչքերս դէպ ՚ի երկինքը վերցուցեր :

այս տղայութեան հասակիս մէջ՝ սրտիս սէրը բոլորովին քեզի տալով, կը խընդրեմ մեծաւ պաղատանօք, քու Աստուածային սուրբ շնորհացդ փափաքելի ճառագայթները ծագէ՝ անարժան սրտիս մէջ, որ սրբաբար շնորհացդ գորութեամբ կարող լինիմ ազատ մնալ ամէն աղտեղի խորհուրդներէն : Վասն զի՝ առանց շնորհացդ ոչինչ եմ, մանաւանդ՝ բարի և քեզ հաճելի գործ մը չեմ կրնար գործել, և քեզի սիրելի ըլլալ. զի բոլոր սուրբերը քու շնորհներովդ բարիս գործեցին, իրենց սէրը բոլորով սրտիս քեզի մատուցին, և քեզի սիրելի եղան : Քաջ գիտեմ և հոգեկեցոյց պատուէրներըդ ուսայ. որ ամէն առաքինութեանէն յառաջ, մեզմէ կատարեալսէր կուզես. և որչափ մեր սրտին սէրը դէպ ՚ի քեզ առատ տեսնաս, այնչափ ալ զմեզ կը սիրես. և Աստուածային շնորհներդ առատօրէն կը պարգևես. վասնորոյ անարժան հողս՝ մոխիրս՝ ահա մանկական հասակէս սկսեցի քու սիրովդ բարբօքիլ իմ փափաքս՝ իմ սէրս՝ ամէն բանէն աւելի, Աստուած իմ Յիտուս՝ քեզ կը մատուցանեմ լիովին : Ահա՛ երջանիկ սուրբ

Գրիգոր Նարեկացոյն աղաչանքին ձայնակից ըլլալով, երեսու գեախնը տարածած, աչքերս արցունքով լեցած՝ սրբախ սաստիկ սիրոյն բորբոքելէն՝ բերնիս շուրերը ցամքած՝ ողբալով աղաչեմ. ա՛ն զաւանդ մաղթանացս, և տո՛ւր զողորմութիւն քո շնորհայդ, և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս ամէն:

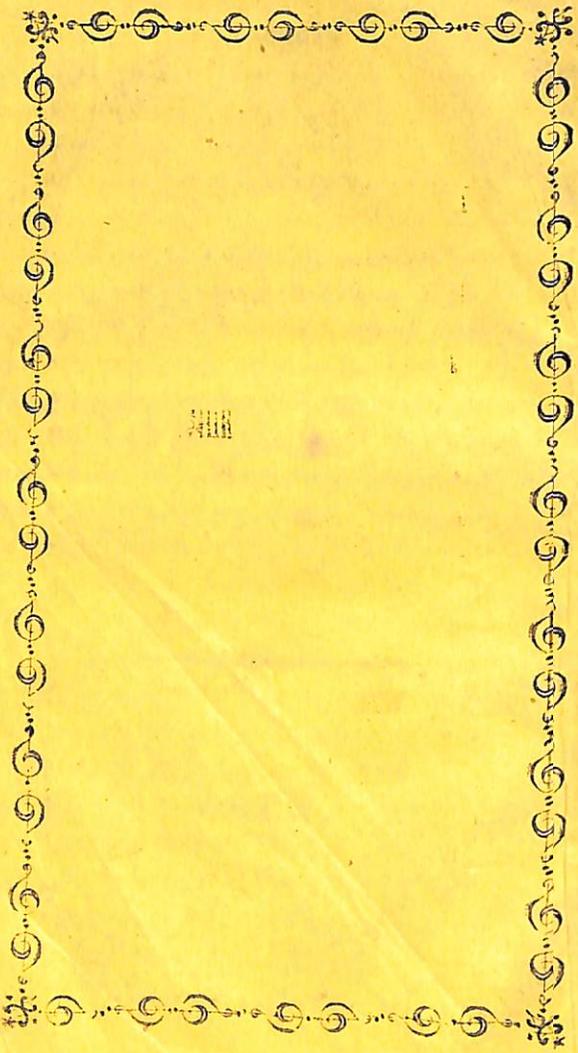
Յ Ո Ր Դ Ո Ր Ա Կ

Ահա՛ ընցիւր և իմացար՝ ֆրիստոսի պատուէրները ըստ բաւականին. այսուհետև ջանք ըրէ՛, աղօթք ըրէ՛, աղաչանօք խնդրէ՛, որ շնորհօք Ս. Հոգւոյն կարող ըլլաս այս պատուէրները կատարել, որ քու անունդ ալ դպրութեան կենաց մէջ գրուի երկինքը, ինչպէս ֆրիստոս աշակերտացը յայտնեց. « մի՛ խնդայք՝ որ դեերը ձեզի կը հնազանդին, հապա խնդացէ՛ք՝ ուրախ եղի՛ք որ ձեր անունը երկինքը գրուած է »: Ղուկ. Ժ. 20: Ուրեմն որչափ գիտուն ըլլաս, որչափ առաքինի, որչափ արդար, որչափ բարեգործ, որչափ մեծատուն, որչափ պատուաւոր, որչափ երեւելի իչ-

խանաւոր, ամենեւին անոնց վրայ մի՛ խնդար՝ մի՛ ուրախանար. ինչու որ այն ուրախութեանը յետոյ գուցէ հպարտութիւն մը գայ, որով մեծ վնաս կը ծագէ հոգւոյդ և մարմնոյդ: Այլ միայն ջանա՛ որ Աստուծոյ սիրելի ըլլաս, Աստուծոյ կամքը սորվիս մտքով, կատարես գործքով, որ ֆրիստոսի ձեռքը քու վրայէդ պակաս չըլլայ. նայէ՛ տե՛ս ֆրիստոս տաճարին մէջ քարոզ տուած ժամանակը ինչ կընէ. երբ կըսեն թէ « մայրդ քեզ կը վնասէ, երկնցաւ իւր անարատ ձեռքը քարոզ մտիկ ընողներուն վրայ դըրաւ. « ահա՛ ըսաւ իմ՛մայրս՝ իմ՛եղբայրներս՝ ով որ իմ հօրս կամքը կը կատարէ՛ իմ՛մայրս՝ քոյրս՝ եղբայրս ան է »: Մատ. ԺԲ. 47. մինչև 50:

Երբ որ ֆրիստոսի այս պատուէրները սորվիս, ու գործքով չկատարես՝ անհոգութիւն ընես, տե՛ս ի՛նչ կը պատուիրէ ֆրիստոս. « ո՛վ որ իմ խօսքերս կը լսէ ու գործքով կը կատարէ՛ կը նմանի այն իմաստուն մարդուն, որ իւր տունը վիժին վրայ կը շինէ. որչափ անձրև գայ՝ որչափ հողմ՛ ըլլայ՝ չի կործանիր. և ո՛վ որ իմ խօսքերս լսէ՛ ու գործքով չի կա-

3249

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

<< Ազգային գրադարան

NL0030023